

Finanční arbitř

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x

e-mail: arbitr@finarbitr.cz

<https://www.finarbitr.cz>

Evidenční číslo: FA/32481/2017
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/ZP/1303/2016

N á l e z

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 27. 6. 2016 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi o návrhu ■, zastoupené na základě plné moci ze dne 13. 4. 2016 advokátem Mgr. Miroslavem Krutinou, ev. č. ČAK 10251, se sídlem ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Česká pojišťovna, a. s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 113 04, Praha 1, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl B, vložka 1464 (dále jen „Instituce“), jako instituci ve smyslu § 3 zákona o finančním arbitrovi, vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ a zaplacení částky ve výši 16.800 Kč s příslušenstvím takto:

- I. Řízení se v části úrazového pojištění dospělých pro případ smrti úrazem, trvalých následků úrazu a doby nezbytného léčení úrazu podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavuje.**
- II. Návrh se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve zbylé části zamítá.**

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění pro její rozpor se zákonem a obcházení zákona, a to z důvodu nedostatečné způsobilosti Instituce k uzavření smlouvy a neurčitosti obsahu smlouvy, použití nekalé obchodní praktiky ze strany Instituce, nedostatečné specifikace způsobu, jakým se pojistník podílí na výnosech pojistitele a nedostatečné specifikace způsobu určení rozsahu pojistného plnění. Navrhovatel se dále domáhá vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy.

Finanční arbitř zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 10. 5. 2012 pojistnou smlouvu o životním pojištění č. ■ s obchodním názvem Životní pojištění PROFI Invest, s počátkem pojištění dne 1. 7. 2012, se základní pojistnou částkou pro případ smrti 500.000 Kč, s měsíčním

pojistným ve výši 1.200 Kč a pojistnou dobou 36 let (dále jen „Pojistná smlouva“). Součástí Pojistné smlouvy jsou Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění schválené představenstvem České pojišťovny a. s. dne 14. 9. 2004 pod č. j. 4, verze ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky, verze ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“), souhrnně „Pojistné podmínky“. Pojistná smlouva dále obsahuje úrazové pojištění dospělých pro případ smrti následkem úrazu, trvalých následků úrazu a doby nezbytného léčení úrazu.

Pojistná smlouva je smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 a násl. zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Navrhovatel jako spotřebitel může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

Podle § 54 zákona o pojistné smlouvě, tedy právního předpisu, který obsahoval právní definici životního pojištění v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy mezi Navrhovatelem a Institucí, je životní pojištění pojištěním pro případ smrti, dožití se určitého věku nebo dne určeného smlouvou jako konec pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení člověka. Za pojištění změny osobního postavení člověka se např. považuje svatební pojištění, pojištění narození dítěte. Pojištění pro případ úrazu nebo nemoci je sice stejně jako životní pojištění podkategorie pojištění osob, zákon o pojistné smlouvě ho však upravuje samostatně v ustanoveních § 60 a násl. a § 62 a násl. Obdobnou úpravu obsahuje i v § 2833 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který obsahuje právní definici životního pojištění v okamžiku rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí.

Finanční arbitr není tedy příslušný řešit spor úrazového pojištění pro případ smrti následkem úrazu, trvalých následků úrazu a doby nezbytného léčení úrazu, neboť tato přípojištění jsou mimo rámec životního pojištění vymezeného v § 54 zákona o pojistné smlouvě.

3. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že dne 10. 5. 2012 uzavřel s Institucí Pojistnou smlouvu prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele, společnosti OVB Allfinanz, a. s., IČO 48040410, zastoupené podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem ■■■ (dále jen „Podřízený pojišťovací zprostředkovatel“).

Navrhovatel tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel oslovil Navrhovatele a představil mu produkt PROFI Invest jako ojedinelou, nejvýhodnější formu spoření na trhu se současným

zhodnocováním finančních prostředků. Zjednání mezi Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem a Navrhovatelem byl pořízen záznam, který ale neobsahuje žádné důvody, na kterých Podřízený pojišťovací zprostředkovatel staví své doporučení pro výběr produktu, ačkoliv tuto povinnost mu ukládá zákon č. 38/2004 Sb. o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (dále jen „zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích“). Na druhém jednání Podřízený pojišťovací zprostředkovatel sdělil Navrhovateli své doporučení ohledně vhodného produktu a byla uzavřena Pojistná smlouva, aniž by Navrhovatel předem věděl, o jaký produkt se bude jednat. Navrhovatel neměl důvod informace sdělené Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem zpochybňovat, ani zpochybňovat jeho doporučení. Navrhovatel byl opakovaně kontaktován Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem s nabídkami jiných produktových smluv, nikdy však sám nic nepožadoval. Navrhovatel dále tvrdí, že všechny dokumenty vztahující se k Pojistné smlouvě, jako jsou Všeobecné pojistné podmínky a Doplnkové pojistné podmínky, obdržel až po podpisu Pojistné smlouvy. Ani po jejich následném přečtení nedokázal tyto dokumenty vyhodnotit jinak, než mu bylo předloženo Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem, proto nevyužil svého práva na odstoupení od Pojistné smlouvy. Teprve na základě právní analýzy provedené v únoru 2016 zjistil, že Pojistná smlouva je v rozporu se zákonem a tedy neplatná.

Navrhovatel tvrdí, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná pro nedostatek způsobilosti Instituce takovou smlouvu uzavřít ve smyslu § 38 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), a dále pro neurčitost Pojistné smlouvy ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Z Pojistné smlouvy ani z Pojistných podmínek, ani z předmluvní dokumentace nelze zjistit, jakým způsobem je pojistné rozloženo na složku nákladovou, rizikovou a investiční. Specifikace jednotlivých složek je nutná jednak pro určení nákladovosti produktu, jednak pro posouzení, zda Instituce při uzavření Pojistné smlouvy vykonávala pojistnou činnost ve smyslu zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví (dále jen „zákon o pojišťovnictví“). Podle názoru Navrhovatele, při zkoumání toho, zda Instituce postupovala v souladu s uvedeným ustanovením, je nutno vyjít z principu obsaženého v § 19a odst. 1 občanského zákoníku, podle kterého právnické osoby mohou v zásadě konat právní úkony i mimo předmět činnosti zapsaný v obchodním rejstříku, ledaže jim to zakáže zvláštní zákon. Tímto zvláštním zákonem je zákon o pojišťovnictví, který v § 6 odst. 1 stanoví, že *„Pojišťovna nebo zajišťovna je oprávněna provozovat pouze pojišťovací nebo zajišťovací činnost a činnosti s ní související povolené jí příslušným orgánem dohledu.“* Pojišťovací činností se přitom podle ustanovení § 3 odst. 1 písm. f) téhož zákona rozumí *„přebírání pojistných rizik na základě uzavřených pojistných smluv a plnění z nich, přičemž součástí pojišťovací činnosti je správa pojištění, likvidace pojistných událostí, poskytování asistenčních služeb, nakládání s aktivy, jejichž zdrojem jsou technické rezervy pojišťovny, uzavírání smluv pojišťovnou se zajišťovnami o zajištění závazků pojišťovny vyplývajících z jí uzavřených pojistných smluv a činnost směřující k předcházení vzniku škod a zmírňování jejich následků“*. Co se rozumí pojistnou smlouvou, poté stanoví § 2 zákona o pojistné smlouvě, podle kterého je pojistná smlouva *„smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné“*.

Navrhovatel dovozuje, že pojišťovna je způsobilá činit pouze právní úkony, které naplňují znaky pojišťovací činnosti a při kterých pojišťovna přebírá pojistné riziko. Zákon o pojišťovnictví tak omezuje způsobilost pojišťovny k právním úkonům ve smyslu § 19a odst. 1 občanského zákoníku a všechny úkony učiněné pojišťovnou, a tedy Institucí, nad rámec této způsobilosti, se musí posoudit jako neplatné ve smyslu § 38 odst. 1 občanského zákoníku.

Podle Navrhovatele je nutné k určení toho, zda Instituce na sebe pojistné riziko převzala, či nikoliv určit výši rizikového pojistného, které v souladu s bodem 2.3. Doplnkových pojistných

podmínek představuje úplatu „za pojištění rizika smrti nebo jiného rizika pojištěného pojištěním sjednaným pojistnou smlouvou“. Znalost výše rizikového pojistného a jeho poměru k pojistné částce je nezbytná pro posouzení, zda Instituce převzala pojistné riziko po celou dobu trvání smlouvy. V Pojistné smlouvě byla sjednána pojistná částka pro případ smrti ve výši 500.000 Kč s tím, že pro případ dožití bylo v článku 2, bodu 1.1. Doplňkových pojistných podmínek stanoveno, že „Dožije-li se pojištěný dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění, pojistitel vyplatí pojištěnému sjednanou pojistnou částku pro případ dožití, byla-li sjednána při uzavření pojistné smlouvy a kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu konce pojištění.“ Podle Navrhovatele z Pojistné smlouvy vyplývá, že pro případ dožití nebyla stanovena pojistná částka a pro tento případ Instituce vyplatí Navrhovateli finanční prostředky, které si Navrhovatel během spoření zaplatil, ponižené o náklady Instituce a případně zhodnocené podle vývoje na trhu. Instituce tak v případě pojištění pro případ dožití nepřebírá žádné pojistné riziko a tudíž ani nevykonává pojistnou činnost. Z uvedených důvodů je na Pojistnou smlouvu nutné, minimálně v této části, nahlížet jako na neplatnou.

V případě pojištění smrti sice Instituce pojistné riziko přebírá, ale k tomu, aby se mohlo určit, zda pojistné riziko trvá po celou dobu trvání Pojistné smlouvy, je nutné určit míru pojistného rizika. Navrhovatel tvrdí, že nebyl ke dni podpisu Pojistné smlouvy seznámen s pojistně technickými zásadami pojistitele a neobdržel ani dokument, který by konkretizoval poplatky Instituce a způsob, jakým Instituce rozpočítává jednotlivé složky pojistného. Smluvní dokumentace sice odkazuje na dokument „přehled poplatků“, není však její součástí a Navrhovateli nebyl předán. Výši rizikového pojistného nelze určit ani z Pojistné smlouvy, ani z Pojistných podmínek, v důsledku čehož nelze jednoznačně určit, zda Instituce převzala pojistné riziko trvajícím po celou dobu trvání smlouvy a vykonávala tak řádně pojistnou činnost. Z uvedených důvodů je Pojistná smlouva v této části neurčitá ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku, a tedy neplatná.

Navrhovatel dále pokládá Pojistnou smlouvu za neplatnou z důvodu rozporu s ustanovením § 4 odst. 3 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), a to z důvodu, že produkt byl nabízen jako spořicí produkt a současně Navrhovatel nebyl informován o nákladovosti produktu. Navrhovatel tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel prezentoval Navrhovateli produkt životního pojištění PROFI Invest jako spořicí, ideální pro uložení a zhodnocení jeho volných prostředků. Je však nepochybné, že nabízený produkt v sobě slučuje prvky pojištění a prvky investice a je produktem investičního životního pojištění. Navrhovatel tak obdržel od Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele nepřesné a neúplné informace, v jejichž důsledku se Navrhovatel domníval, že produkt PROFI Invest má vyšší zhodnocení než jiné bankovní produkty. Podané informace nezohledňovaly poplatky Instituce, ani investiční riziko, které Navrhovatel v případě investičního životního pojištění nese. Ze shora uvedeného vyplývá, že Zprostředkovatel nevykonával svoji činnost s odbornou péčí a v zájmu Navrhovatele a jednal v rozporu s § 21 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích, neboť Navrhovatele nedostatečně, neúplně a zavádějícím způsobem informoval o nabízeném produktu (v této souvislosti Navrhovatel argumentuje, že jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele mohlo být ovlivněno zájmem na maximalizaci zisku z provizí za sjednání Pojistné smlouvy, přičemž odkazuje na sdělení České národní banky ze dne 3. 9. 2010). Navrhovatel neměl zájem být pojištěn, chtěl pouze zhodnocovat své vložené prostředky. Nevyjadřoval se ke způsobu placení pojistného, přesto mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel doporučil placení formou běžného pojistného, čímž došlo ke snížení budoucího pojistného plnění či hodnoty odkupného, a to vzhledem k účtovaným vyšším nákladům, čímž opět nechránil zájem Navrhovatele.

Podle Navrhovatele, jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele je způsobilé naplnit skutkovou podstatu nekalé obchodní praktiky ve smyslu § 4 odst. 1 zákona o ochraně

spotřebitele. Ke stejnému závěru došla i Česká národní banka, podle které je nabízení investičního spoření coby spořicího produktu považováno za nekalou obchodní praktiku.

Absolutní neplatnost Pojistné smlouvy dále způsobuje skutečnost, že Navrhovatel nebyl informován ohledně nákladovosti produktu. V Pojistné smlouvě je stanoveno měsíční pojistné ve výši 1.200 Kč, nevyplývá z ní však již, v jakém poměru je pojistné rozčleněno na rizikové pojistné, rezervotvornou složku pojistného a nákladovou složku pojistného, přičemž výše investovaného pojistného je v případě investičního životního pojištění klíčová s tím, že Navrhovatel odkazuje na úřední sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 a dále na dohledový benchmark České národní banky č. 3/2012 ze dne 20. 11. 2012. Kdyby byl Navrhovatel řádně seznámen před podpisem Pojistné smlouvy s její nákladovou složkou, nikdy by ji neuzavřel právě již jen z důvodu vysoké nákladovosti. Při sjednávání Pojistné smlouvy tak Podřízený pojišťovací zprostředkovatel svým jednáním porušil ustanovení § 21 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a současně byla naplněna skutková podstata nekalé obchodní praktiky podle ustanovení § 4 odst. 1 o ochraně spotřebitele, v důsledku čehož bylo porušeno ustanovení § 4 odst. 3 zákona o ochraně spotřebitele, a proto je Pojistná smlouva neplatná pro rozpor se zákonem ve smyslu § 39 občanského zákoníku.

Podle názoru Navrhovatele, smluvní dokumentace k Pojistné smlouvě nedostatečně specifikuje způsob, jakým se pojistník podílí na výnosech pojistitele ve smyslu § 4 odst. 1 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, kde je stanoveno, že povinnou náležitostí pojistné smlouvy je uvedení způsobu, jakým se bude oprávněná osoba podílet na výnosech pojistitele. Pojistná smlouva však takový způsob nestanoví dostatečně přesně a určitě a ani výkladem nelze k tomuto způsobu dospět, a to především z důvodu nedostatečné specifikace kapitálové hodnoty v Pojistné smlouvě. Kapitálová hodnota se podle bodu 2. 5. Doplňkových pojistných podmínek „*snižuje k 1. dni každého zúčtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky*“. Z Pojistné smlouvy však nelze určit ani výši rizikového pojistného, ani výši správních a počátečních nákladů, a proto není možné určit ani částku, která je určena k investování. V této souvislosti se Navrhovatel dále zabývá určením kapitálové hodnoty pojištění, a to v případě pojištění pro případ dožití se konce Pojistné smlouvy a v případě předčasného ukončení Pojistné smlouvy, kdy ani v jednom případě nelze kapitálovou hodnotu pojištění, potažmo výši pojistného plnění a výši odkupného, na základě informací uvedených v Pojistné smlouvě dostatečně určit, a tyto nedostatky nelze překlenout ani výkladem. Vzhledem k tomu, že Pojistná smlouva neumožňuje určit podíl Navrhovatele na výnosech a určení kapitálové hodnoty pojištění, shledává ji neurčitou ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku, a tedy neplatnou.

Podle Navrhovatele, smluvní dokumentace k Pojistné smlouvě nedostatečně specifikuje způsob určení rozsahu pojistného plnění, jak požaduje § 2, § 4 odst. 5 a § 34 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě. Ze zákona o pojistné smlouvě vyplývá povinnost pojistitele stanovit výši pojistného plnění. Z Pojistné smlouvy není možné dovodit konkrétní rozsah pojistného plnění. Navrhovatel považuje za nespornou pojistnou částku ve výši 500.000 Kč sjednanou pro případ smrti v době trvání pojištění. Za nedostatečně určitou považuje Navrhovatel specifikaci kapitálové hodnoty pojištění vyplácené v případě dožití stanoveného věku, která je specifikována v bodě 2.5. Doplňkových pojistných podmínek. Tvrzená neurčitost spočívá v blíže neurčeném členění na kapitálovou hodnotu s garantovanou technickou úrokovou mírou a kapitálovou hodnotu negarantovanou. Kapitálová hodnota se dále podle tohoto bodu „*snižuje k 1. dni každého zúčtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky*“, přičemž z Pojistné smlouvy ani z Pojistných podmínek nelze stanovit výši rizikového pojistného, ani výši počátečních a správních nákladů. Současně zde není obsažena definice pojmů „*počáteční, správní a inkasní náklady*“, ačkoliv zásadním způsobem ovlivňují výši kapitálové hodnoty pojištění a tedy výši pojistného plnění. Z uvedených důvodů je Pojistná

smlouva neurčitá a tedy i neplatná, a to jako celek, neboť tuto část nelze ve smyslu § 41 občanského zákoníku oddělit od samotné Pojistné smlouvy.

Navrhovatel dále tvrdí, že mu nebyl poskytnut dostatečný časový prostor pro seznámení s obsahem Pojistné smlouvy, zejména s Pojistnými podmínkami, před uzavřením Pojistné smlouvy, jak předpokládá § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě, neboť Pojistné podmínky obdržel až po jejím podpisu. Z tohoto důvodu se Navrhovatel domnívá, že odkaz na Pojistné podmínky v Pojistné smlouvě lze posoudit jako nepřiměřené smluvní ustanovení podle § 56 odst. 3 písm. g) občanského zákoníku, které zavazuje Navrhovatele, jako spotřebitele, k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením Pojistné smlouvy. Tato skutečnost je dalším důvodem pro určení, že Pojistná smlouva je jako celek neplatná.

Ze shora uvedených důvodů, pro které je podle Navrhovatele Pojistná smlouva neplatná, požaduje Navrhovatel vydání bezdůvodného obohacení ve výši 16.800 Kč s příslušenstvím. V případě, že finanční arbitr nerozhodne o tom, že Pojistná smlouva je absolutně neplatná, Navrhovatel požaduje, aby rozhodl o neplatnosti ujednání o poplatcích a nákladech a vydání dlužného odkupného, které spočívá v rozdílu mezi původně vyplaceným odkupným a nově stanoveným odkupným vypočítaným z kapitálové hodnoty pojištění nesnížené o neoprávněně stržené poplatky a náklady. Podle tvrzení Navrhovatele, nebyla ujednání o poplatcích a nákladech platně sjednána, protože tato ujednání nebyla součástí smluvní dokumentace, nebyla mu předložena a nebyl s nimi před podepsáním smlouvy seznámen. Neoprávněně strhávanými poplatky docházelo k neoprávněnému snižování kapitálové hodnoty pojištění.

Námítka promlčení vznesená Institucí nemůže být podle tvrzení Navrhovatele právně relevantní, neboť jednání Instituce odporuje dobrým mravům a tedy nepožívá právní ochrany. Produkt investičního životního pojištění je postaven na klamavé obchodní strategii, instituce vědomě nezveřejňovala náklady spojené se vznikem a správou pojistných smluv a podporovala uzavírání pojistných smluv, které v podstatě nemají pojistný charakter. Znění Pojistné smlouvy nemohl Navrhovatel nijak ovlivnit, a proto neplatnost ujednání nebo celé Pojistné smlouvy způsobila výhradně Instituce. Z těchto důvodů je v rozporu s dobrými mravy, aby finanční arbitr vycházel z obecné tříleté promlčecí doby, neboť produkt životního pojištění je dlouhodobého charakteru a dalece tuto promlčecí dobu přesahuje, viz nálezný Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. ÚS 2700/15.

5. Tvrzení Instituce

Instituce nepovažuje nárok Navrhovatele za důvodný. Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela dne 10. 5. 2012 Pojistnou smlouvu, nicméně namítá, že návrh Pojistné smlouvy byl Navrhovateli předán s dostatečným časovým předstihem, včetně kompletní smluvní dokumentace, zejména Pojistných podmínek. Při jednání s Navrhovatelem Podřízený pojišťovací zprostředkovatel sepsal záznam z jednání, jehož obsahem bylo i zjištění potřeb zájemce o pojištění. Ze záznamu vyplývá, že Navrhovatel měl zájem o investiční životní pojištění s volbou vlastní investiční strategie s vyšší mírou rizika. Vzhledem k tomu, že zvolený produkt odpovídal těmto zájmům, neměla Instituce důvod pochybovat o tom, že by při uzavírání Pojistné smlouvy došlo ze strany Navrhovatele k nedorozumění. Navrhovatel před uzavřením Pojistné smlouvy převzal veškerou smluvní dokumentaci, tj. Pojistnou smlouvu, Všeobecné pojistné podmínky, Doplnkové pojistné podmínky a byl seznámen s modelací průběhu pojištění, což Navrhovatel stvrdil svým podpisem. Případné neseznámení se Navrhovatele s Pojistnými podmínkami tak nelze přičítat k tíži Instituci, přičemž je třeba na Navrhovatele pohlížet jako na tzv. průměrného spotřebitele, jehož pojetí vyplývá z množství soudní judikatury. Současně je třeba mít na paměti princip autonomie vůle, podle kterého nelze bez dalšího přičítat Instituci subjektivně špatné rozhodnutí Navrhovatele pouze proto, že Instituce zde vystupuje v roli silnější

strany, přičemž Navrhovatel odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3725/13. Pojistná smlouva zanikla výpovědí Navrhovatele ke dni 31. 8. 2013.

Pokud jde o tvrzení Navrhovatele týkající se neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodu nedostatku způsobilosti Instituce k uzavření Pojistné smlouvy, Instituce namítá, že výklad Navrhovatele je mylný, neboť poskytnutí pojistného plnění v případě nahodilé události jako je smrt nebo dožití vyplývá z ustanovení § 2 zákona o pojistné smlouvě. Pojistné plnění je přitom vázáno na kapitálovou hodnotu pojištění, což vyplývá i z ustanovení § 2, § 54 a § 66 zákona o pojistné smlouvě. Navrhovatel věděl, že uzavírá pojistnou smlouvu podle zákona o pojistné smlouvě, sám si určil pojistné plnění pro případ smrti a tím i výši pojistného. Instituce na sebe uzavřením Pojistné smlouvy převzala pojistné riziko spočívající ve skutečnosti, že v případě nastalé pojistné události – úmrtí Navrhovatele – vyplatí Navrhovateli pojistné plnění ve výši sjednané pojistné částky. Toto riziko nese po celou dobu trvání pojištění. V případě pojistné události spočívající v dožití se dne stanoveného Pojistnou smlouvou rovněž Instituce přebírá pojistné riziko, neboť i v tomto případě se jedná o nejistou budoucí událost a je s ním spojeno min. riziko likvidity.

Pojistné zaplacené Navrhovatelem v rámci Pojistné smlouvy slouží ke krytí tří složek, kterými jsou i) pojištění pro případ smrti; ii) pojištění pro případ dožití; iii) počáteční a správní náklady. Navrhovatel neuvádí žádný konkrétní důvod rozporu Pojistné smlouvy se zákonem a podle Instituce ani žádný právní důvod, pro který by Pojistná smlouva měla být absolutně či relativně neplatná, neexistuje, neboť i) Pojistná smlouva nebyla uzavřena v rozporu se zákonem; ii) v době uzavření Pojistné smlouvy Instituce jednala zcela v souladu s právními normami upravujícími sjednání investičního životního pojištění; iii) v Pojistné smlouvě je sjednána pojistná částka v rozsahu, který není zákonem zakázán, neboť zákonodárce existenci pojistného vztahu nespojuje s minimální výší pojistného plnění. Instituce dále odkazuje na Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 1. 3. 2012, ve věci C-166/11, ze kterého je patrné, že i Evropský soudní dvůr považuje za pojistné smlouvy i takové smlouvy, u nichž je celé pojistné použito na investice do investičních fondů a na rizikovou složku pojištění není využita žádná část pojištění. Ostatně, ani kdyby Instituce při uzavření Pojistné smlouvy vybočila z mezí zákona, pokud jde o oprávnění uzavřít takovou smlouvu, nezpůsobilo by to podle ustanovení § 3a odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obchodní zákoník“) neplatnost Pojistné smlouvy.

Pokud jde o tvrzení Navrhovatele, že mu byl produkt prezentován jako výhodná forma spoření pro zhodnocování finančních prostředků, Instituce namítá, že se jedná o neprokázané tvrzení Navrhovatele, který měl k dispozici všechny informace o produktu v pevně svázaném sešitě, a nikde, ani v Pojistné smlouvě, ani v dokumentech z předmluvní fáze uzavření Pojistné smlouvy není uvedeno slovo „spoření“, které by mohlo vést k omylu ohledně povahy produktu, který si Navrhovatel sjednal. S existencí správních a počátečních nákladů byl pak Navrhovatel seznámen v článku 1, bodě 3 Doplňkových pojistných podmínek nazvaném „Náklady a poplatky“, proto mu muselo být zřejmé, že produkt není beznákladový, jak tvrdí ve svém návrhu. Navrhovatel měl tedy před uzavřením Pojistné smlouvy dostatečné informace ohledně nákladovosti produktu a o další mohl požádat, což neučinil. O vývoji produktu v budoucnosti byl informován v modelaci, která obsahuje údaje o kapitálové hodnotě a hodnotě odkupného v průběhu let trvání pojištění. Je zde uveden i rozpis pojistného, tj. částky, které jsou měsíčně určeny na rizikové pojistné, počáteční náklady a správní náklady. Tvrzení Navrhovatele ohledně neinformovanosti o výši nákladů tak Instituce považuje za ryze účelové.

Co se týče tvrzení Navrhovatele o neurčitosti pojistného plnění pro případ dožití se stanoveného dne ve smlouvě, Instituce namítá, že pokud by legislativa nepovažovala takto nastavené pojistné smlouvy za pojistné, pak by nemohl být produkt investičního životního pojištění uveden na trh. Navrhovatel byl pravidelně informován výročními dopisy o aktuální výši kapitálové hodnoty, takže si mohl dovodit rozsah výše pojistného plnění.

Pokud jde o jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele, Instituce namítá, že Navrhovatel neprokázal, že by Podřízený pojišťovací zprostředkovatel postupoval v rozporu s požadavky odborné péče, naopak Navrhovatel písemně stvrdil, že všechny informace k Pojistné smlouvě řádně a včas obdržel. K tomu Instituce dodává, že za škody, které svou činností pojišťovací agent způsobil, ze zákona odpovídá sám, neboť se jedná o samostatný subjekt, který je s Institucí ve smluvním vztahu. Rovněž za jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele v předmluvní fázi odpovídá plně pojišťovací agent a Instituce se necítí být právně odpovědná za jeho jednání.

Instituce vznáší námitku promlčení jak pro případ dovolání se neplatnosti Pojistné smlouvy či její části, tak vůči všem nárokům na vrácení bezdůvodného obohacení. Instituce namítá, že právo účinně se dovolat neplatnosti podle § 49a občanského zákoníku se promlčuje v tříleté promlčecí době, která začala běžet od okamžiku, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, tedy od 10. 5. 2012. Navrhovatel se neplatnosti Pojistné smlouvy podle Instituce dovolal teprve návrhem na zahájení řízení u finančního arbitra dne 27. 6. 2016, kdy tříletá promlčecí doba již marně uplynula.

Instituce současně vznáší námitku promlčení i v případě, že by finanční arbitr posoudil nárok Navrhovatele jako nárok na náhradu škody, neboť toto právo se v souladu s ustanovením § 106 odst. 1 občanského zákoníku promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá; nejpozději se pak toto právo promlčí za 3 roky ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla. Navrhovatel se o případné újmě dozvěděl nejpozději z dopisu Instituce ze dne 14. 8. 2013, kterým jej informovala, že pojistný vztah skončí ke dni 31. 8. 2013, a Navrhovateli v této době muselo být známo, že skončením Pojistné smlouvy nezíská žádný majetkový prospěch. Subjektivní doba v době podání návrhu na zahájení řízení i v tomto případě uběhla a právo domáhat se náhrady škody se tak promlčelo.

Pro případ, že by finanční arbitr posoudil smlouvu nebo některé její ustanovení jako absolutně neplatné, namítá Instituce rovněž promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení, neboť podle ustanovení § 107 odst. 1 občanského zákoníku začne dvouletá promlčecí doba běžet ve stejný okamžik jako v případě subjektivní promlčecí doby práva na náhradu škody. Nejpozději se přitom právo na vydání bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky ode dne, kdy k němu došlo.

6. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, kterého se však nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

7. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy. Při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí

proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení, zda Instituce Navrhovatele při uzavírání Pojistné smlouvy uvedla v omyl a uzavřená Pojistná smlouva je tak neplatná, současně zda je Pojistná smlouva neplatná pro rozpor se zákonem a pro její neurčitost a posouzení nároku Navrhovatele na vydání částky ve výši 16.800 Kč s příslušenstvím (ať už z titulu bezdůvodného obohacení nebo jako plnění ze smlouvy).

7.1. Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel uzavřel dne 10. 5. 2012 s Institucí Pojistnou smlouvu a že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo na základě výpovědi Navrhovatele ke dni 31. 8. 2013 bez výplaty odkupného. Navrhovatel na základě Pojistné smlouvy zaplatil Instituci celkové pojistné ve výši 16.800 Kč.

7.2. Námitka promlčení

Před posouzením sporného nároku Navrhovatele musel finanční arbitr posoudit důvodnost námitky promlčení, kterou vznesla Instituce.

Pokud se totiž nárok Navrhovatele ukáže jako promlčený, nebude účelné zjišťovat nárok samý, resp. prověřovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti Pojistné smlouvy, když by následně finanční arbitr uplatněný nárok Navrhovateli nemohl pro vznesenou námitku promlčení přiznat.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006, podle kterého „[n]elze totiž přehlédnout, že podle ustálené judikatury (srov. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. dubna 1983, zn. Sc 2/83, uveřejněné pod č. 29 v sešitě č. 9 - 10 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, od něhož soudní praxe dosud odklon nezaznamenala) dovolá-li se dlužník odůvodněně námitky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal, zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv“.

Finanční arbitr odkazuje i na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006: „[D]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. Jestliže je v řízení uplatněna námitka promlčení, je na soudu, aby se v souladu se zásadou hospodárnosti řízení obsaženou v § 6 o. s. ř. přednostně zabýval otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé, a nikoliv nárokem samým.“

Podle § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který nahradil s účinností od 1. 1. 2014 občanský zákoník a v oblasti poskytování soukromého pojištění i zákon o pojistné smlouvě, se tímto zákonem (novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná) a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Ustanovení § 3036 nového občanského zákoníku zakotvuje, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují i lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Pojistnou smlouvu uzavřely strany sporu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě a občanského zákoníku, Pojistná smlouva za účinnosti těchto zákonů rovněž zanikla.

Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem.“ Zákon o pojistné smlouvě obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na pojistné plnění.

Rozhodnou právní úpravou pro spor mezi Navrhovatelem a Institucí je zákon o pojistné smlouvě a občanský zákoník.

7.3. Promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti

Navrhovatel se v řízení před finančním arbitrem sice výslovně nedovolává relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, nicméně v návrhu na zahájení řízení tvrdí, že dopisem ze dne 25. 6. 2016 se dovolal u Instituce neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr proto musí vypořádat, jestli se Navrhovatel účinně se dovolal relativní neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 40a občanského zákoníku.

Podle § 49a občanského zákoníku platí, že „Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“ Současně podle § 40a občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a [...] považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2929/2009, dovodil, že „Právo dovolat se tzv. relativní neplatnosti - jak se podává z ustálené judikatury soudů - podléhá promlčení (srov. též Závěry na str. 424 a násl.). Promlčecí doba je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.). To, že se věřitel o vzniku svého práva nedozvěděl, nemá podle soudní praxe pro počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv (nejde totiž o subjektivní promlčecí dobu podle § 106, 107 obč. zák.). V judikatuře se rovněž ustálil právní názor, že promlčecí doba podle ustanovení § 101 občanského zákoníku začíná běžet "vždy dnem, kdy došlo k uzavření právního úkonu, a to i při právních úkonech, které ke své účinnosti vyžadují rozhodnutí příslušného orgánu nebo registraci státním notářstvím.“

Pojistnou smlouvu uzavřeli Navrhovatel a Instituce dne 10. 5. 2012, a proto se mohl Navrhovatel účinně dovolat relativní neplatnosti pro omyl do dne 10. 5. 2015, kdy tříletá promlčecí doba uplynula (srov. § 122 odst. 2 občanského zákoníku, že „Konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty na jeho poslední den.“).

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel ve lhůtě tří let od uzavření Pojistné smlouvy dovolal u Instituce relativní neplatnosti Pojistné smlouvy. Ze spisu vyplývá, že Navrhovatel výzvu k nápravě a vydání bezdůvodného obohacení adresoval Instituci až v červnu 2016, tedy po uplynutí promlčecí doby.

Jelikož Instituce v řízení vznesla důvodně námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, finanční arbitr dále neposuzoval potenciální omyl Navrhovatele ani nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení vyplývajícího z případné relativní neplatnosti Pojistné smlouvy.

7.4. Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení

Právo namítat absolutní neplatnost právního úkonu se nepromlčuje. Finanční arbitr posuzuje absolutní neplatnost Pojistné smlouvy z úřední povinnosti.

Právo na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy však promlčení podléhá.

Finanční arbitr posuzuje nárok Navrhovatele jako žalobu na plnění a jelikož Navrhovatel neprokázal, že by měl naléhavý právní zájem na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy (viz odůvodnění v části 7. 6. nálezu), bylo by v rozporu se zásadou procesní ekonomie posuzovat platnost Pojistné smlouvy, resp. posuzovat jednotlivé namítané důvody neplatnosti, je-li nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení promlčen.

Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení se řídí právní úpravou stanovenou v § 107 občanského zákoníku, když „(1) Právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. (2) Nejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo. (3) Jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat.“

V případě absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy by bezdůvodné obohacení na straně Instituce představovaly jednotlivé platby pojistného zaplacené Navrhovatelem, protože by Navrhovatel od počátku plnil na základě neplatného právního úkonu (srov. § 451 odst. 2 občanského zákoníku).

Promlčecí doba pak běží pro jednotlivé platby zvlášť (srov. např. rozhodnutí závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 33 Odo 1025/2002, že „*Za rozhodný je nutno ve smyslu § 107 odst. 2 ObčZ považovat den, kdy k získání bezdůvodného obohacení na straně povinného subjektu skutečně (fakticky) došlo. V předmětné věci došlo k plnění žalobce ve prospěch žalované na základě neplatné nájemní smlouvy spočívající v úhradě částky 25 000 000 Kč dne 30. 9. 1992 [...] Tímto dnem se žalovaná na úkor žalobce bezdůvodně obohatila.*“).

Pokud by se Instituce na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila úmyslně, počítala by se místo objektivní tříleté promlčecí doby promlčecí doba desetiletá. Otázku prokazování úmyslu u bezdůvodného obohacení řešil Nejvyšší soud ČR například ve svém rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, ve kterém dovodil, že „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána.*“

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by šlo v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Podle všech v řízení shromážděných podkladů se Instituce po dobu platnosti Pojistné smlouvy chovala v souladu s touto smlouvou a finanční arbitr nezjistil nic, co by ukazovalo na to, že Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy nebo že by Instituce měla úmysl

bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Finanční arbitr nedovodil, že se použije desetiletá promlčecí doba.

Navrhovatel, jak vyplývá z přehledu plateb pojistného, zaplatil poslední pojistné na Pojistnou smlouvu dne 25. 7. 2013, tato platba však byla Navrhovateli vrácena Institucí dne 30. 8. 2013 jako přeplatek na pojistném. Poslední platbu, která by mohla představovat bezdůvodné obohacení na straně Instituce, Instituce od Navrhovatele obdržela dne 25. 6. 2013. Návrh na zahájení řízení Navrhovatel podal dne 27. 6. 2016; v okamžiku podání návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem již marně uplynula tříletá objektivní promlčecí doba na vydání všech jednotlivých plateb představujících bezdůvodné obohacení na straně Instituce.

Platí, že právo se promlčuje dřívějším uplynutím objektivní nebo subjektivní promlčecí doby, i když druhá z promlčecích dob ještě neuběhla (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, že „*U práva na vydání bezdůvodného obohacení je stejně jako u práva na náhradu škody stanovena dvojitá, kombinovaná promlčecí doba, tj. subjektivní a objektivní. Tyto dvě promlčecí doby počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Subjektivní promlčecí doba je kratší – dvouletá, objektivní promlčecí doba je buď tříletá u nezaviněného a nedbalostního bezdůvodného obohacení, nebo desetiletá, jedná-li se o úmyslné bezdůvodné obohacení. Pro vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby platí, že skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí, a to i vzdor tomu, že oprávněnému ještě běží druhá promlčecí doba. Pokud marně uplynula alespoň jedna z uvedených lhůt a je vnesena námitka promlčení, nelze právo přiznat.*“). V takovém případě je tedy „*bez významu otázka uplynutí subjektivní promlčecí doby, neboť jak bylo výše uvedeno, právo na vydání bezdůvodného obohacení se promlčí uplynutím té z promlčecích dob, která skončí dříve.*“ (viz Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 24. března 2014, sp. zn. 28 Cdo 3430/2013).

7.5. Promlčení práva na doplacení odkupného

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že „*Pojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.*“ Zákonodárce tak vymezením základního účelu pojistné smlouvy implicitně odlišuje pojem plnění pro účely tohoto zákona jako pojistné plnění oproti zaplacenému pojistnému. Není sporu o tom, že i odkupné je v obecném slova smyslu obdobně jako placení pojistného rovněž plněním, avšak z hlediska dikce zákona o pojistné smlouvě je plněním souvisejícím se zánikem, resp. vypořádáním pojistné smlouvy mimo předpokládanou pojistnou událost, kterou je v případě investičního životního pojištění smrt nebo dožití se určitého věku pojištěného.

Podle § 8 zákona o pojistné smlouvě platí, že „*Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události.*“

Zásadním výkladovým vodítkem k § 8 zákona o pojistné smlouvě je účel tohoto ustanovení. Zákonodárce v něm upravuje speciální promlčecí lhůty v souvislosti s pojištěním, přičemž jedna z těchto lhůt je tříletá a jedna dokonce desetiletá.

Stanovení zvláštní promlčecí lhůty má své opodstatnění právě a jen u práva na pojistné plnění, protože toto právo je samou podstatou a účelem pojištění. Hlavním rysem životního pojištění je zaopatřující charakter, plnění pro případ smrti slouží k zaopatření blízkých, plnění pro případ dožití slouží k zaopatření vlastního stáří. Životní pojištění tedy plní sociální funkci, to je zřejmě důvodem, proč právo přiznává pojistnému plnění vyšší míru ochrany formou delší promlčecí doby. Záměr zákonodárce ochránit zvláštní desetiletou promlčecí lhůtou jakékoliv plnění z pojištění nevyplývá ani z důvodové zprávy k ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě, kde

předkladatel návrhu zákona argumentuje: „*Promlčecí doba je tak jako v současnosti tříletá, s výjimkou životních pojištění, kde se navrhuje desetiletá, a počíná běžet za rok po vzniku pojistné události.*“ Z citovaného textu je naopak zřejmé, že promlčecí doba, o které se hovoří, a která začne běžet za rok po vzniku pojistné události, je promlčecí dobou s vazbou na pojistnou událost, a tedy promlčecí doba práva na pojistné plnění.

Finanční arbitr závěr Navrhovatele o použití desetileté promlčecí doby na promlčení tzv. odkupného či jakéhokoli jiného plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou, které nemá přímou vazbu na pojistnou událost, nepřipouští.

7.6. *Naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy*

Podle § 142 odst. 1 správního řádu musí Navrhovatel prokázat, že rozhodnutí o určení právního vztahu je nezbytné k uplatnění jeho práv (srov. § 80 občanského soudního řádu: „*Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.*“).

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 101/2008, že „*je naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo navrhovatele nebo kde by bez tohoto určení se stalo jeho právní postavení nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Jestliže se však určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba o splnění povinnosti.*“

Naléhavý právní zájem na určení právního vztahu je tedy dán v situacích, kdy určovací žaloba je preventivního charakteru, sleduje účel vytvoření pevného právního rámce pro odvrácení budoucích sporů a eliminuje stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu. Mělo by k ní být přistoupeno tehdy, když k odpovídající nápravě nelze dospět jinak. Pokud se však již vytvořil protiprávní stav, nemá prevence smysl a je třeba žalovat na odstranění tohoto stavu žalobou na splnění určité právní povinnosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96).

V tomto případě tedy není dán naléhavý právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel se může primárně domáhat splnění povinnosti, resp. plnění, současně finanční arbitr nezjistil, že by právo Navrhovatele bylo ohroženo anebo, že by se právní postavení Navrhovatele bez tohoto určení stalo nejistým.

7.7. *K rozporu námitky promlčení s dobrými mravy*

V soudní judikatuře se ustálil závěr, že námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, jelikož se jedná o zákonný institut přispívající k jistotě v právních vztazích. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, dovodil, že „*Jestliže by však výkon práva namítat promlčení uplatněného nároku byl toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka právního vztahu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou by pro něj zůstalo vedlejší a z hlediska jednajícího by bylo bez významu, jednalo by se sice o výkon práva, který je formálně se zákonem v souladu, avšak šlo by o výraz zneužití tohoto subjektivního práva (označované rovněž jako šikana) na úkor druhého účastníka, a tedy o výkon v rozporu s dobrými mravy*“. Předpoklady rozporu námitky promlčení s dobrými mravy shrnul Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, a to že „*Uplatnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím*

nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.

Finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení nároku Navrhovatele, který uplatňuje v řízení před finančním arbitrem, došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, ani že by některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření práva uplatnit námitku promlčení. Finanční arbitr nemůže přisvědčit argumentaci Navrhovatele, že uplynutí promlčecí doby nezavinil, když finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel měl nejpozději 31. 8. 2013 povědomí o tom, že se Instituce na jeho úkor bezdůvodně obohatila.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námitky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

Nelze přisvědčit ani tvrzení Navrhovatele, že mimořádná intenzita okolností prokazující úmysl Instituce poškodit Navrhovatele vyplývá z množství smluv, které Instituce uzavřela nebo systematičnosti toho, jakým způsobem smlouvy uzavírá. Mimořádná míra intenzity by se musela vztahovat ke konkrétním okolnostem vyplývajícím z konkrétní Pojistné smlouvy vůči jejím smluvním stranám, nikoli navenek vůči jiným klientům Instituce bez ohledu na jejich počet. Ze stejného důvodu nelze ani přisvědčit námitce Navrhovatele, že s ohledem na množství poškozených klientů je námitka promlčení ze strany Instituce zjevným zneužitím práva.

Argumentaci Navrhovatele, že uplatnění námitky promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení je v rozporu se snahou zákonodárce zajistit v případě neplatnosti smluvního vztahu (resp. pojistných smluv) rovnováhu práv obou stran, neshledal finanční arbitr jako důvodnou. Zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z potenciálně neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení práv.

Navrhovatel neuvedl žádné závažné důvody, jež by mu bránily ve včasné uplatnění tvrzeného nároku, nezdůvodnil, proč se po ukončení Pojistné smlouvy až do roku 2016, kdy podal návrh k finančnímu arbitrovi, nezajímal o osud svých financí zaplacených Institucí. Žádné okolnosti nenasvědčují tomu, že by námitka promlčení ze strany Instituce byla zneužitá v rozporu se zákonným účelem promlčení. Navrhovatel tedy způsobil marné uplynutí promlčecí doby vlastní nečinností, ačkoliv měl dostatečné informace pro uplatnění svých práv, a takovému jednání nelze poskytnout ochranu v podobě nepřípuštění námitky promlčení.

8. K výroku nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a jejich posouzení dospěl k závěru, že právo Navrhovatele na zaplacení částky ve výši 16.800 Kč s příslušenstvím, ať už z titulu práva na vydání bezdůvodné obohacení, protože Pojistná smlouva je neplatná, či plnění ze smlouvy, je promlčeno. Finanční arbitr současně nezjistil, že by měl Navrhovatel naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Pokud finanční arbitr není příslušný rozhodnout o předmětu sporu, jedná se ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi o nepřipustný návrh, a proto finanční arbitr návrh v části týkající se úrazového pojištění dospělých pro případ smrti úrazem, trvalých následků úrazu a doby nezbytného léčení úrazu podle § 14 odst. 1 písm. a) téhož zákona zastavil, jak uvedl ve výroku I. tohoto nálezu.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u ě e n í :

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 22. 11. 2017

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková

finanční arbitr